

**ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ МОДУС РОМАНУ «ЧАД» ЮРІЯ КОСАЧА:
ПРОБЛЕМА ЖИТТЯ ТА СМЕРТІ****Юрчак Г. М.**

ORCID ID 0000-0002-2740-9012

Кандидат філологічних наук

Івано-Франківський національний медичний університет

вул. Галицька, 2, Івано-Франківськ, Івано-Франківська область, 76000

galuna.yurchak@ukr.net

Стаття присвячена дослідженню екзистенційної проблеми життя і смерті в романі «Чад» Юрія Косача. У ній проаналізовано своєрідність філософської рефлексії роману «Чад», доведено, що в контексті європейського та національного екзистенціалізму прозаїк зумів зберегти й утвердити свою самототожність. На основі психоаналізу проінтерпретовано суїцидальні мотиви в романі «Чад», представлено проблеми та труднощі існування людини емігранта, подано два різні екзистенційні погляди. Також акцентовано на оригінальності роману та порушенні життєво важливих проблем ХХ ст., які яскраво відображають епоху екзистенційної порожнечі серед української еміграції. Доведено, що у романі «Чад» стикаються два різні екзистенціалізми – релігійний та атеїстичний. Зіткнення цих поглядів створює діалогічну концепцію, суть якої полягає в тому, що лише людина може прийняти для себе правильне рішення, здійснити власний вибір. Залишившись наодинці з собою, без ідеї Бога, вона стає самотньою, відтак, збагнувши безглуздість існування, знаходить єдиний вихід – смерть. У статті акцентується на тому, що в художньому творі атеїстичний екзистенціалізм представлений героєм Соколом, що обрав самогубство як вихід із особистої кризи, а релігійний – Апостолом, який служив вірі та правді, не мислив людського існування без Бога.

Ключові слова: екзистенціалізм, смерть, екзистенція, суїцид, еміграція, межова ситуація.

Творчість талановитого представника Драгоманових-Косачів Юрія Миколайовича Косача повертається в Україну завдяки зусиллям учених-гуманітаріїв. Його, як і багатьох інших талановитих українських письменників, доля закинула на чужину, в еміграційний простір. Останні десятиліття науковці повертають із забуття творчу спадщину письменника, який, завдяки досвіду складного емігрантського життя, мав власну оптику, своє бачення різних проблем як загальнолюдського, так і національного звучання. Юрій Косач був епатажним та своєрідним, доволі часто втрапляв у різноманітні неоднозначні ситуації, проте це не може жодним чином применшити його неймовірного таланту. Він є органічною складовою українського літературного процесу ХХ століття, «європейстом» (Ю. Шевельов), який на основі власних мистецьких спроб репрезентував світові новаторські ідеї, що відображали б жанрово тематичне розмаїття, поліпроблемність, об'єктивність зображення тогочасної дійсності чи правдиву художню обсервацію минулих епох, національне й індивідуальне стильове багатство.

Аналіз останніх дослідження та публікацій. Творчість Юрія Косача впродовж останніх років стала об'єктом зацікавлення науковців – В. Агеевої, І. Василичина, М. Васьківа, Ю. Мариненка, Н. Мафтин, С. Павличко, Р. Радишевського, С. Романова, І. Сквирської, М. Р. Стеха тощо. Роман «Чад», який вийшов друком у 1937 році в Парижі і на превеликий жаль більше не перевидавався, збережений у кількох екземплярах в архівах музеїв. Науковці зіткнулися із

© Юрчак Г. М., 2019

труднощами пошуку джерела, тому, очевидно, тривалий час художній твір не досліджувався. Чи не вперше його проаналізовано в дисертації Юрчак Г. М. «Жанрово-стильова своєрідність романістики Юрія Косача». Роман «Чад» є цінним джерелом для науковців, безліч проблем, порушених у творі, є **актуальними** і сьогодні, зокрема проблема життя та смерті.

Мета роботи – дослідити екзистенційну проблему життя і смерті в романі «Чад» Юрія Косача.

За **об'єкт дослідження** взято роман Ю. Косача «Чад» (1937). **Предметом дослідження** є філософська проблема життя та смерті.

Аналіз художнього твору прозаїка спонукав до таких **методологічних підходів** – культурно-історичного, герменевтичного, біографічного, порівняльно-типологічного, психоаналітичного тощо. Застосований у дослідженні творчо-генетичний підхід базується на опрацюванні архівних матеріалів, що, відтак, сприяє глибшому аналізу творчості письменника. З метою висвітлення особливостей художнього зображення внутрішнього світу персонажів прози Ю. Косача використано принципи психоаналітичного методу (психоаналізу). За допомогою цього методу дослідник має змогу заглянути у творчу майстерню митця, який доволі часто символічно зображує явища, і побачити там приховані елементи, які можна виявити лише за допомогою власних відчуттів.

Виклад основного матеріалу. У 40-их роках ХХ ст. еміграційні письменники, що перебували в таборах Ді-Пі, заговорили про український екзистенціалізм як філософсько-літературне явище. Ю. Шевельов зазначив, що твір Юрія Косача «Еней і життя інших» засвідчив існування українського екзистенціалізму, який він запропонував назвати «антеїзмом». Мотиви самотності, «чужості», відірваності від рідної землі, страху, страждання, відчаю, абсурдності існування, смерті є ключовими категоріями української філософії екзистенціалізму. Проблема життя і смерті є визначальною в системі координат картини людини та світу. «Гуманістичний концепт екзистенціалізму полягає саме в мужньому доланні людиною страху смерті через усвідомлення її суті» [1, с. 3]. Аби збагнути свої життєві орієнтири, сенс свого існування, людина повинна зустрітися зі смертю, лише завдяки існуванню «на межі» вона зможе усвідомити всю цінність життя або ж, навпаки, абсурдність людського існування. Основна мета людини, як стверджує Ю. Косач, – «виконати свою функцію щодо світу, який вона реалізує або в якому вона вимушена екзистувати» [4, с. 7].

У статті «З нотатника в міждіб'я» Ю. Косач писав, що «ми всі у небувалій пустині, де людина тільки з зорями, Богом і самим собою» [2, с. 88]. У філософському романі Ю. Косача «Чад» представлено образ людини, що перебуває в «межовій ситуації». Автор представив власну концепцію існування людини у світі. Роман «Чад» – це один із перших романів письменника. Сам автор у спогадах зазначав, що твір написано «кострубато, розкуйовджено, але щиро» [3, с. 3]. Він є цінним зразком літератури еміграційного періоду. За сюжетну основу взято події з емігрантського життя – діяльність української політичної організації в Парижі. Як слушно зауважує Т. Музика, що творчість письменника «акумулює досвід світу <...> та репрезентує самотні особливості перетворення цього досвіду в художню реальність» [8, с. 7]. Лише письменник-емігрант зумів би так глибоко переосмислити і збагнути всю складність емігрантського буття, його проблеми та екзистенційну кризу.

У контексті філософського екзистенціального роману Ю. Косача розказано історію молодого чоловіка Сокола, який, опинився у Франції, став членом таємної організації, яку згодом звинуватили в незаконній діяльності, а осіб, які до неї входили, – заарештували. «Образ Сокола репрезентує філософський тип приреченого героя» [17, с. 124]. Обвинувачений у підлій зраді, він зневірився у власному існуванні, принципово відмовився від боротьби за власне життя, хоча був обманутий та підставлений близькою людиною. «Художній персонаж прагнув власної смерті,

щоби покласти край усьому і визволитися з нетрів екзистенційної порожнечі» [17, с. 124].

Чи не вперше теоретичне обґрунтування самогубства як філософської психоаналітичної проблеми розробив З. Фройд, який у праці «Сум і меланхолія» (1916р.) створив теорію «інстинкту смерті». Згідно із дослідником, кожна людина, відчуваючи негативний вплив на власну психіку, під впливом певних обставин та факторів здатна на самознищення. Зокрема К. Меннінгер у розвідці «Війна з самим собою» аналізує проблему суїциду як форму потягу до смерті. Він виділяє три складові компоненти самогубства: «убивство», «бажання бути вбитим», «елемент жертви» [7]. Дослідник зазначає, що причину потягу до страждання і навіть до смерті слід шукати глибоко у внутрішньому світі людини, у сумлінні – «початковому психологічному критерію внутрішньої оцінки, який із віком збагачується етичними, релігійними та соціальними стандартами» [7].

Як стверджує М. Нестелєєв, «виникнення суїцидальних мотивів у художній творчості, з погляду психоаналізу, прямо пов'язане із психобіографією автора» [9, с. 6]. Письменник лише тоді може бути письменником коли, як зазначає Ю. Косач, має крила – свободу, «його єдиний друг – демон його стилю» [18, с. 26]. Так, В. Стефанік творив у тяжких муках свої новели, їм складно знайти аналог у світовій практиці. О. Довженко, наприклад, у своєму щоденнику писав, що втомлюється від написання навіть одного рядка, а його муки творчості часто нестерпні. Г. Тютюнник, зокрема вважав, що кожен написаний ним твір – це вичерпання себе. М. Хвильовий в певний період своєї творчості переживав кризу, що суттєво, на нашу думку, позначилася на його творчості. Його героїв мучить роздвоєння особистості, актор намагається сам збагнути істину. Муки невизначеності змушують його покінчити життя самогубством.

Ю. Косач, як стверджують його сучасники, був талановитим письменником, однак його деякі вчинки змушували замислитися його оточення. Він міг, як стверджували очевидці, розмовляючи з людиною, знаходити свій записник і щось швидко нотувати, це виглядало дивакуватим. Коли в нього виникала потреба творити, то він міг це робити будь-коли і будь-де. Свідченням цього є різні архівні джерела (листи, спогади тощо). Багато в його біографії є суперечливих фактів, подекуди компромативних, однак це не могло перекреслити його творчий потенціал та ту спадщину, яка залишилася для нащадків. «Дух Божий і зустріч з Ним митця після перемоги демона – це остаточна мета мистецтва, його естетичний критерій, що без його наявності всі естетичні критерії мертві» [18, с. 65].

Так, постать Ю. Косача викликає в різних дослідників неоднозначні висловлювання. У. Самчук уважає, що його «вдача така невимовна, екстравагантна, що до нього нема доступу...» [12, с. 275]. Про Косачеву неспокійну творчу вдачу писав також Г. Костюк, який «на всі його політичні викрутаси дивився вибачливо, як на пригоди і витівки поетичної натури» [6, с. 378]. Ю. Шевельов називав Ю. Косача чужинцем, що не міг знайти своє місце у світі. Навіть більше, письменники-емігранти вважали його погляд «вовчим», а вчинки – ганебними.

О. Шалагінова по-новому репрезентує нам постать цього письменника, вона стверджує, що «на плітках та взаємних образах було створено літературний міф про Косача – «скандаліста, вовкулаку, зрадника...» [15, с. 471]. Як зазначила дослідниця, він був «зацькованим вовком» із комплексом переслідування, оскільки таким нелегким був його життєвий досвід (арешти, концтабори, втечі, переслідування, в'язниці тощо). О. Шалагінова досліджує трагедію цього талановитого письменника, який втратив Батьківщину, сенс життя, був «загнаний» обставинами у глухий кут. У його «епатажних витівках (на зло всьому світу) бачили хуліганство, невихованість та агресію» [15, с. 475], дослідниця називає його поведінку хворобливою. Життєвий та творчий шлях письменника позначений віднайденням себе, пошуком сутності власної екзистенції. На жаль, як зауважує О. Шалагінова, письменники-емігранти розцінювали це як «безхребетність». Безперечно, що екзистенційне світобачення та

комплекс «чужості» письменника знайшли своє художнє втілення в його творах. Відтак «складні обставини особистого еміграційного буття могли позначитися на Косачевому зацікавленні проблемами суїциду» [16, с. 9].

М. Нестелєєв розрізняє два види самогубства: пасивне («ситуація здачі обраної позиції») й активне («суб'єкт не здається, а робить рішучу спробу радикально вплинути на соціум, щоб абсолютно (через власну смерть) спокутувати провину») [9, с. 69]. Дослідник акцентує на суттєвій відмінності, із погляду психоаналізу, між «Я, яке вбиває самого себе» (агресія, розв'язання конфлікту) та «Я, яке дозволяє собі померти» (пасивний суб'єкт, що, втрапивши мету та цінність життя, свідомо від нього відмовляється) [9, с. 97].

Автор у романі описує дивний психологічно невірноважений стан героя Сокола. Персонаж знав, що за ним постійно спостерігають, однак він принципово не планував втечі, хоча вона була можливою. Наближення власної смерті, за концепцією М. Нестелєєва, – «опосередковане утілення суїцидального задуму» [9, с. 95]. Сокіл «насліджувався собою, своєю зрадою, він був гордий зі своєї зради. Це було нестерпно» [5, с. 124]. Він ніби навмисне «нагнітав» ситуацію, плекав до себе ненависть, наближаючи в такий спосіб власну загибель.

Екскурси у минуле допомагають Ю. Косачу віднайти причини, які зумовлюють поведінку літературного персонажа. Людина, усвідомлюючи наближення краху свого існування, намагається проаналізувати власне життя, згадуючи дитинство, шкільні роки, свої вчинки і події, які зіштовхнули в порожнечу. Автор уводить у художню канву твору спогади, які мають психологічне навантаження. Так, Сокіл, як зазначено в художньому творі, мав психологічну травму через знущання з нього однолітків. Відчуття «одного проти всіх» яскраво відображало суть його внутрішнього світу. Він і зараз був «один проти цілої громади, блідий, подряпаний, але готовий битися до загибуні» [5, с. 23].

В. Пахаренко вважає, що завдяки усвідомленню неминучості смерті починається «справжнє існування (реалізується екзистенція людини), яке фактично полягає у трансцендентуванні» [10, с. 9], тобто у «виході за межі», у подоланні земного шляху, у свободі. Науковець Н. Хамітов самотність як екзистенційну ситуацію буття людини розглядає у двох формах – внутрішній і зовнішній. Зовнішня самотність, як стверджує дослідник, проявляється в результаті якоїсь випадкової суперечності між людиною і соціумом, відбувається розмежування «Я» та інших. Внутрішня самотність полягає у внутрішній суперечності людини, і як наслідок – у втраті зв'язку із суспільством, у його несприйнятті. Внутрішня самотність є екзистенційною, вона «породжується відкритим, трансцендуючим характером людського буття – результатом постійного виходу екзистенції за її межі». Цей вихід «можливий лише у внутрішній комунікації, яка вільно розгортається на основі глибинних смисложиттєвих орієнтацій» [14, с. 349].

Сокіл у романі відчував себе чужим не лише через незрозуміння його близькими, причина була глибоко закорінена в ньому самому: він не міг подолати власну суперечність та збагнути своє внутрішнє «Я». Створюючи образ авантюрної жінки, автор репрезентував здатність сильного чоловіка через почуття втратити власний орієнтир у житті. Через кохання Сокіл навіть не здогадувався, що Ольга – шпигунка, що вона просто виконує своє завдання. А коли збагнув справжню її мету, то узяв на себе всю провину, адже не міг усвідомити, як він, досвідчений боєць, не знайшов у своєму таборі зрадника. Сокіл «перестав вірити у людину, в її здатність діяти самотійно» [5, с. 24].

У романі «Чад» зіставляються два екзистенціалізми: релігійний та атеїстичний. Як стверджують науковці, атеїстичний екзистенціалізм залишає людину наодинці з собою, без ідеї Бога та безсмертя особистої провини» [10, с. 10]. Відтак людина відчуває себе абсолютно самотньою, і лише осягнувши безглуздість існування, вона трансцендентується, єдиний вихід для неї – смерть. «Релігійний екзистенціалізм виходить із того, що існування, яке визначає сутність людини,

приводить людину до Бога» [13, с. 237]. Дослідниця Ю. Попойлик трактує поняття «смерть», як «піти до Бога» [11, с. 12], однак цей шлях не повинен бути навмисно спланованим, це неминуче явище, однак воно приходить тоді, коли, за християнськими віруваннями, є воля Бога. Атеїстичний екзистенціалізм представляє Сокіл, що обрав самогубство як єдиний правильний вихід із особистої кризи, релігійний – Апостол, який не мислив людського існування без Бога.

Не випадково Ю. Косач дав своєму персонажеві ім'я, яке містить релігійну конотацію. Апостол – можливо найдобріша людина у творі, адже «тільки він один між ними міг назвати себе людиною» [5, с. 58]. Перебуваючи у в'язниці, Апостол хотів померти, у його свідомості була нудьга, він збожеволів, однак завдяки вірі в Бога у нього відновилася й віра в людину. Герой шукав істину, намагався знайти «Божу правду», яка, як здавалося, знаходиться в самій людині, у її здатності бути органічною та щирою. Перебуваючи у в'язниці, Апостол багато роздумував і дійшов висновку, що «вбивство – єдиний засіб зменшення болю людини» [5, с. 58]. Його самого налякала власна думка, адже він християнин, а самогубство суперечило біблійним законам, вважалося гріхом. Герой зумів переосмислити своє існування і збагнув, що людина повинна стояти понад будь-якими абсурдними життєвими ситуаціями, бо життя є вічністю, Божою даністю. Апостол він же «божий чоловік», напевно, єдиний із товаришів, який після спілкування із Соколом був переконаний у його щирості, однак він не наважився завадити вбивству. «Зіткнення в романі релігійного та атеїстичного екзистенціалізмів створює діалогічну концепцію, суть якої полягає у вмінні людини робити власний вибір» [17, с. 130].

Апостол говорив, що «легко людину вбити, але розгадати її нелегко» [5, с. 145], бо «лише Бог один знає справжню мету доброго і злого» [5, с. 146]. У внутрішньому світі людини, як переконаний автор, є саяво, яке вбити неможливо. Апостол єдиний, хто зумів помітити та збагнути те саяво, і зробити для себе висновок, що зрада Сокола – це щось інше, це не зовсім зрада, «це велике визволення» [5, с. 147].

Сокіл утомився від докорів колишніх друзів, від їхньої недовіри, він збагнув, що для них він давно помер. На жаль, Дубецький з Апостолом занадто пізно зрозуміли, що Сокіл насправді не зрадник, але розкривати подробиць не стали, бо це б зашкодило їхній справі. Через цю помилку могла б розпастися їхня організація, а її члени втратили б віру в людину. Автор акцентує на непростій природі смерті, на своєрідній офірі героя Сокола, так званому альтруїстичному самогубстві. Загибель героя Ю. Косач тлумачить як необхідну жертву заради життя нації.

Безперечно, людині для щасливого життя необхідна любов і підтримка інших, адже формування особистості відбувається в соціумі. Утративши соціальний зв'язок, людина стає не тільки самотньою, а й втрачає сенс власного життя. Головний герой роману Сокіл упродовж свого життя боровся за любов інших, однак тоді, коли потребував її сам, підтримки від товаришів не отримав. На превеликий жаль це стало останнім подихом зневіри в життя загалом. Адже самотній та загублений герой обирає свободу смерті як єдиний правильний для нього вибір.

Висновки. Українська еміграційна література – це яскравий період в житті української культури, її новий ренесанс. Становлення письменників-емігрантів відбувалося за складних обставин. Опинившись за межами рідного краю, вони залишилися відірваними від рідної землі. Нове середовище, культура, мова, ментальність, характер, система цінностей тощо безперечно впливають на емігрантів, адже відбувається взаємодія культур, на основі якої створюється нова людина, що вже акумулюватиме інший світогляд (вже двох народів).

У статті проаналізовано магістральний стрижень емігрантського світовідчуття та досвіду Ю. Косача, зір якого, як він писав, був завжди звернений на Україну. Це, мабуть, є головною інтенцією самовираження його ідентичності в історіософії. Романістика Ю. Косача загалом представляє собою цілісний автобіографічний метатекст, коли ми впізнаємо якісь аспекти його власного

пережитого досвіду, внутрішнього бунтарства, непостійності і наявності внутрішньої кризи. Роман «Чад» є одним із небагатьох зразків філософського екзистенціального роману, який доповнює генерику інтелектуальної прози в українському літературному процесі ХХ ст., допомагає простежити загальні тенденції розвитку модерної літератури ХХ ст., зокрема пошук нових форм та засобів відображення, посиленої уваги до відтворення внутрішнього світу персонажа та теми екзистенційної порожнечі тощо.

Із погляду психоаналізу виникнення у творчості прозаїка суїцидальних мотивів пов'язане з його психобіографією (М. Нестелеєв). Припускаємо, що складне еміграційне життя стало причиною зацікавлення Косачем проблемами суїциду. Образ Сокола в романі репрезентує філософський тип «приреченого героя», який прагне власної смерті, щоби покласти край усьому й визволитися з нетрів внутрішньої самотності – екзистенційної порожнечі. Звернення до «пасивного самогубства» або ж до «ситуації здачі обраної позиції» (М. Нестелеєв) дозволило Юрієві Косачу глибше дослідити внутрішній світ героя, віднайти причини, які підштовхнули молодого та сильного духом чоловіка в порожнечу.

THE EXISTENCE MODUS IN THE NOVEL «CHAD» («FUMES») BY YURI KOSACH: THE PROBLEM OF LIFE AND DEATH

Halyna Yurchak

Candidate in Philology

ORCID ID 0000-0002-2740-9012

Ivano-Frankivsk National Medical University

galuna.yurchak@ukr.net

There has been analysed the literary originality of philosophical reflection «Chad» («Fumes»). It is proved that in the context of different influences and philosophical orientations, the prose writer managed to asset his own identity. Creative and philosophical thinking of Yu. Kosach has been studied in the context of the European and national existentialism. The thesis author has interpreted the suicidal motives stated in the novel of «Chad» («Fumes») on the ground of psychoanalysis. She presents the problems and difficulties of an emigrant and gives two different existential views. There is a focus on the originality of the novel and presentation of the vital problems of the 20th century that brightly reflect the era of existential emptiness among the Ukrainian emigration. In the novel of «Chad» («Fumes»), two different existentialisms, religious and atheistic ones, come across. The collision of these views creates a dialogical concept with the essence that a person himself can take the only right decision and make his own choice. In privacy of one's own mind, being deprived of the idea of God, the person becomes lonely. Thus, he realizes the absurdity of existence, undergoes the transcendence, and finds out the death as the only solution. The atheistic existentialism is represented by hero Sokil, who chose the suicide as a way out of the personal crisis. The religious existentialism is embodied in Apostol, who served faithfully and did not conceive the human existence without God.

Keywords: *existentialism, death, existence, suicide, emigration, borderline situation.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васишин І. Життя – смерть – безсмертя : екзистенціальний дискурс у філософській ліриці Є. Маланюка // Слово і час. – 2007. № 11. – С. 3–13.
2. Косач Ю. З нотатника в міждіб'я // Рідне слово. – 1946. – № 4. – С. 86–90.
3. Косач Ю. Про себе // Наші дні. – 1942. – Листопад. – С. 3.
4. Косач Ю. Театр екзистенціалізму // Арка. – 1947. – № 1. – С. 7–9.

5. Косач Ю. Чад : роман. Львів : Діло, 1937 // МЛУВНУ (Музей Лесі Українки Волинського національного університету). – Фонд Ю. Косача. – Інв. № ОФ 730. – 164 с.
6. Костюк Г. Зустрічі і прощання : спогади : у 2 кн. / передм. М. Жулинського. – Київ : Смолоскип, 2008. – Кн. 2. – 512 с.
7. Меннінгер К. Война с самим собой / пер. с англ. Ю. Бондарева. Москва : Изд во ЭКСМО Пресс, 2001. – 480 с. URL : <https://www.litmir.me/br/?b=165832&p=1> (дата звернення : 22.04.2019).
8. Музика Т. Є. Антропологічні аспекти у прозі Василя Барки : автореф. дис ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. – Чернівці, 2014. – 19 с.
9. Нестелесєв М. На межі. Суїцидальний дискурс українського модернізму : монографія. – Київ : Академвидав, 2013. – 253 с.
10. Пахаренко В. Биття об стіну буття: екзистенціалізм : спроба найзагальнішого огляду // Українська мова та література. – 2006. № 32. – С. 3–17.
11. Попойлик Ю. Д. Структурно-семантичне та образносмісловне найменування СВЯТОГО в сакральному й художньому дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника». – Івано-Франківськ, – 2016. – 19 с.
12. Самчук У. Плянета Ді Пі. Нотатки й листи. – Вінніпег, Канада, 1979. – 354 с.
13. Філософія: світ людини : курс лекцій : навч. посібн. для студ. вищ. навчал. закл. / В. Табачковський, М. Булатов, Н. Хамітов. – Київ : Либідь, 2003. – 232 с.
14. Хамітов Н. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології : навч. посібн. зі словником. 4 е вид., переробл. та доп., Київ : КНТ, 2016. 396 с.
15. Шалагінова О. «Свій серед чужих, чужий серед своїх»: Юрій Косач у спогадах Юрія Шевельова (Шереха). Леся Українка і сучасність. Луцьк : Волин. нац. ун т ім. Лесі Українки, 2010. Т. 6. С. 466–484.
16. Юрчак Г. М. Жанрово-стильова своєрідність романістики Юрія Косача : автореф. дис ... канд. філол. наук : 10.01.01 / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». – Івано Франківськ, 2018. – 20 с.
17. Юрчак Г. М. Юрія Косача : дис. .–Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». – Івано Франківськ, 2018. – 229 с.
18. Kossatsch J. Ukrainische literatur der Gegenwart. Regensburg, –1947. – 36 s.

REFERENCES

1. Vasylyshyn I. *Zhyttia – smert – bezsmertia : ekzystentsialnyi dyskurs u filosofskii lirytsi Ye. Malaniuka. [Life – death – immortality: existential discourse in the philosophical lyrics of E. Malaniuk]. Slovo i chas [Word and time], 2007, No 11, pp. 3–13.*
2. Kosach Yu. *Z notatnyka v mizhdivia [From notepad in intervals of time]. Ridne slovo [Native word], 1946, No 4, pp. 86–90.*
3. Kosach Yu.. *Pro sebe [About yourself]. Nashi dni [Our days], 1942, p. 3.*
4. Kosach Yu. *Teatr ekzystentsializmu [Existentialism Theater]. Arka [Arch], 1947, No 1, pp. 7–9.*
5. Kosach Yu. *Chad [Fumes]. Lviv : Dilo // Muzei Lesi Ukrainky Volynskoho natsionalnoho universytetu) [Museum of Lesia Ukrainka Volyn National University]. Fond Yu. Kosacha, 1937, Inv. № ОФ 730.*
6. Kostiuk H. *Zustrichi i proshchannia [Meetings and farewell]. Vols. 1-2. 2008, Kyiv : Smoloskyp., Vol. 2. 512 p.*

7. Menninger K. *Vojna s samim soboj* [War with yourself]. Yu. Bondareva, Trans. Moskva : E'KSMO Press, 2001, Litmir.me [online]. Available at: <https://www.litmir.me/br/?b=165832&p=1> [Accessed 22 April 2019].
8. Muzyka T. Antropolohichni aspekty u prozi Vasylia Barky [Anthropological aspects in V. Barka's prose]. *Abstract of candidate's thesis*. Chernivtsi : Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2014, 19 p.
9. Nestelieiev M. *Na mezhi. Suitsydalnyi dyskurs ukrainskoho modernizmu* [On the border. Suicidal discourse of Ukrainian modernism] : Kyiv : Akademydav, 2013, 253 p.
10. Pakharenko V. Byttia ob stinu buttia: ekzystentsializm : sprobna naizahalnishoho ohliadu [The Beating against the Wall of Being: Existentialism: An Attempt of the Most Universal Review]. *Ukrainska mova ta literatura* [Ukrainian language and literature], 2006, No 32, pp. 3–17.
11. Popoilyk Yu. D. Strukturno-semantychne ta obraznosmyslove naimenuvannia SVIATOHO v sakralnomu y khudozhnomu dyskursi [The Structural and Metaphoric Semantic Denomination of HOLY in Sacral and Literary Discourse]. *Abstract of candidate's thesis*. Ivano-Frankivsk : Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2016, 19 p.
12. Samchuk U. *Plianela Di Pi. Notatky y lysty* [Planet Di Pi. Notes and letters]. Vinnipeh, Kanada 1979, 354 p.
13. Tabachkovskiy V., Bulatov, M., Khamitov, N. *Filosofia: svit liudyny* [Philosophy: the world of human]. Kyiv : Lybid, 2003, 232 p.
14. Khamitov N. *Istoriia filosofii: problema liudyny ta yii mezh. Vstup do filosofskoi antropologii yak metaantropologii* [History of philosophy: the problem of man and his limits. Access to philosophical anthropology as metaanthropology]. Kyiv : KNT, 2016, 396 p.
15. Shalahinova O. «Svii sered chuzhykh, chuzhyi sered svoikh»: Yurii Kosach u spohadakh Yurii Shevelova (Sherekha) [«Yours among strangers, stranger among your own»: Yuriy Kosach in the memoirs of Yury Shevelyov (Sherekh)]. *Lesia Ukrainka i suchasnist* [Lesya Ukrainka and modernity]. Lutsk : Volyn. nats. un. im. Lesi Ukrainky, 2010, T. 6, pp. 466–484.
16. Yurchak H. M. Zhanrovo-stylova svoieridnist romanistyky Yurii Kosacha [Genre and Stylistic Identity Peculiar to the Collected Novels of Yurii Kosach]. *Abstract of candidate's thesis*. Ivano-Frankivsk : Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2018, 20 p.
17. Yurchak H. M. Zhanrovo-stylova svoieridnist romanistyky Yurii Kosacha [Genre and Stylistic Identity Peculiar to the Collected Novels of Yurii Kosach]. *Dis. of candidate's thesis*. Ivano-Frankivsk : Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, 2018, 229 p.
18. Kossatsch J. *Ukrainische literatur der Gegenwart* [Ukrainian literature of the present]. Regensburg, 1947, 36 p.

Надійшла до редакції 02 вересня 2019